

πτουσιν ἔτι μᾶλλον τὴν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα μεγάλην εὐαισθησίαν τῶν, ἢ ὅποια οὐκ ὀλίγα θύματα, ὡς ἐκ τῆς στατιστικῆς μανθάνομεν, καθ' ἕκαστον ἔτος στέλλει προῶτως εἰς τὸν τάφον.

Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ σχολὴ ὑπέχει τὴν μεγαλειτέραν εὐθύνην διὰ πολλὰς νόσους τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Ὁ πλήρης κόνιορτοῦ ἀήρ ἐν τοῖς πολυλάκις λίαν στενοῖς καὶ περιορισμένοις δωματίοις τῶν παραδόσεων, ἡ ἀτελής καὶ ἐπιπόλαιος ἀναπνοὴ τῶν μαθητῶν, πάντων σχεδὸν κυπτόντων ἐπὶ τῶν θρανίων τῶν, ὁ ἐξανασκασμὸς αὐτῶν ὅπως ἀντὶ ν' ἀναγινώσκωσιν εὐκρινῶς καὶ ἐνάρθρως ἐκπέμπωσιν ἀληθεῖς ὠρυγμοὺς καὶ φωνασκῶσι — ταῦτα πάντα καὶ πολλὰ ἔτι ἄλλα ἀνοίγουσι τὰς θύρας εἰς ὅλα τὰ δυνάτα νοσήματα τῶν ὀργάνων τῆς ἀναπνοῆς. Οὐκ ὀλίγα παιδιά, ἔχοντα πρὸ τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεως τὴν φωνὴν τῶν καθαράν καὶ ἐλευθέραν τὴν ἀναπνοήν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀρχίσωσι νὰ ἐπισκέπτονται αὐτὴν αἰωνίως πάσχουσι συνάγχην καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ νοσήματα τοῦ λάρυγγος καὶ τοῦ λαιμοῦ.

Ἀλλ' ὅσον μὲν καὶ ἂν ἀφ' ἑνὸς πάντες ἀνομολογοῦμεν ὅτι πολλὴν φέρει ἡ σχολὴ τὴν συνοχοχὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν τούτων, ἐν τούτοις ἀφ' ἑτέρου δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι οἱ μαθηταί, θερμοὶ εἰσέτι καὶ ἡρεθισμένοι ἐκ τῆς διδασκαλίας, ἀπομακρύνονται τοῦ καταστήματος τῆς σχολῆς φέροντες ἐνδύματα μὴ ανταποκρινόμενα οὔτε εἰς τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, οὔτε εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ μεταβαίνουσιν οἰκάδε οἱ μὲν τρέχοντες, οἱ δὲ καθ' ὁδὸν παίζοντες καὶ ἄλλοι παρ' ὅλην τὴν σφοδρότητα καὶ ψυχρότητα τοῦ ἀνέμου ἀδιακόπως ἀνὰ τὰς ὁδοὺς φωνασκοῦντες καὶ κραυγάζοντες. Φθάσαντες δ' ἐπὶ τέλους εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας τῶν οὔτε κὰν ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐρίσκουσιν ἄσυλον ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς ἐξωτερικῶν νοσογόνων ἀφορμῶν, διότι δυστυχῶς πολὺ μακρὰν εὐρισκόμεθα ἀκόμη τοῦ σημείου ἐκείνου, καθ' ὃ ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια θὰ ἦγε ὁ πρῶτιστος ἱατρὸς καὶ προστάτης τῆς σωματικῆς εὐεξίας τῶν τέκνων τῆς, καταλλήλως ἐνδύουσα αὐτά, μεριμνῶσα πάντοτε μετ' ἐπιμελείας πῶς νὰ διατρέβωσιν ἐν δωματίοις συνεχῶς ἀερίζομένοις καὶ σκληραγωγοῦσα τὸ τρυφερόν σῶμά των δι' ἐπίτρεψιν τοῦ λαιμοῦ, τοῦ στήθους καὶ τῆς βράχως ὡς καὶ διὰ πρῶϊν γαργαρισμῶν μετὰ ψυχροῦ ὕδατος. Ἄν τὰ ἀπλᾶ ταῦτα καὶ εὐκολοκατόρθωτα μέτρα ἐτίθεντο εἰς ἐνέργειαν, πολὺ θὰ ἐμετριάζετο ἡ κατὰ τὸν μαθητικὸν βίον προδιάθεσις τῶν τέκνων

μας εἰς συχνούς κατάρρους, θὰ ἐπηυξάνετο δι' αὐτῶν ἡ ἀμυντικὴ δύναμις τῶν βλεννογόνων ὑμένων τοῦ φάρυγγος, τοῦ λάρυγγος καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, καὶ θὰ παρεκωλύετο ἡ εἰσόδος νοσογόνων σπερμάτων εἰς τὰ κοιλώματα, τοὺς λακκίσκους καὶ τὰς πτυχὰς τῶν ὀργάνων τούτων.

Οὐδὲν ἥττον θὰ περιεπίπτομεν εἰς μεγάλην ἀπάτην,

ἂν τὴν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ μαθητικοῦ βίου συχνότατα ἐμφανιζομένην „γενικὴν τῆς θρέψεως ταραχήν“ καὶ ἰδίᾳ τὴν ὀλιγαίμιαν ἀπεδίδομεν εἰς ἄλλην αἰτίαν παρὰ τὴν αἰφνιδίαν ἀλλαγὴν τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν τοῦ παιδιοῦ. Τὸ ζωηρόν χρῶμα τῶν παρειῶν τοῦ ὠχιάζει καὶ ἐξαφανίζεται ἐν τῇ πλήρει ἀνδρακικοῦ ὄξεος καὶ ὀργανικῶν οὐσιῶν ἀτμοσφαίρα τῆς σχολῆς, ἡ φαιδρότης τοῦ γίνεται παρανάλωμα τῶν πολλῶν σχολικῶν θεμάτων του, ἀναγκάζοντων αὐτὸ νὰ περιορισθῇ ἐντὸς στενοῦ καὶ πνιγροῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἐξω αἱ φωτειναὶ καὶ ζωογόνοι τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες τῷ νεύουσι νὰ ἐξέλθῃ, νὰ τρέξῃ, νὰ πηδήσῃ, νὰ παίξῃ καὶ ν' ἀναπαυθῇ.

Αἱ ταραχαὶ τῆς θρέψεως ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ οὔτε προκαλοῦνται ὑπο τῆς σχολῆς, οὔτε ἐπιτείνονται ὑπ' αὐτῆς ἀποκλειστικῶς, δὲν δυνάμεθα δὲ κατ' οὐ-

δένα τρόπον „σχολικὰ νοσήματα“ ν' ἀποκαλέσωμεν τὴν ἀναιμίαν, τὴν χοιράδωσιν, τὴν φθίσιν, τὴν μυϊκὴν ἀδυναμίαν καὶ τὰ παραπλήσια, ὅχι μόνον διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε κληρονομικά, ἀλλὰ καὶ διότι, μὴ ὄντα τοιαῦτα; πάντοτε ἀναπτύσσονται κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας ἕνεκα τῆς κακῆς τοῦ οἴκου ὑγιεινομικῆς καταστάσεως, τῆς τροφῆς καὶ πλείστων ἄλλων δευτερευόντων λόγων.

Πόσον ἡ σχολὴ μόνη καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀδυνατεῖ ἐντελῶς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρὸς ἄλληλα συνάφειαν τῶν εἰς αὐτὴν ἐκ διαφόρων οἰκογενειῶν συρρεόντων παιδιῶν ἀποδεικνύεται τρανώτατα ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ μεταδόσεως τῶν κολλητικῶν νοσημάτων. Εἶνε δυστυχῶς ἀληθές, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀκάντων, ὅτι πολλάκις αὐτὸς ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ παρίδῃ ἢ νὰ μὴ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰ πρῶτα στάδια μολυντικῆς τινος νόσου, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸ τὸ ἡσυχμένον τοῦ ἱατροῦ βλέμμα ἐνίοτε μετὰ μεγάλης δυσκολίας διακρίνει σοβαρὰν τινα ἀδιαθεσίαν ἀπὸ ὑπολανθανούσης κολλητικῆς ἀσθενείας, ἔστω καὶ ἂν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι πολλάκις τὸ παιδίον, χωρὶς αὐτὸ τὸ ἴδιον νὰ πάσῃ ἢ νὰ φέρῃ εὐκρινῇ τῆς νόσου σημεῖα, δύναται νὰ μεσολαβήσῃ εἰς τὴν μετάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν μολυσματικῶν οὐσιῶν. Τὸ μέγιστον μέρος τῆς εὐθύνης φέρει ἐπομένως ἡ οἰκογένεια, διότι

ΑΠΑΙΣΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ. Εἰκὼν τοῦ C. Reichert.